https://doi.org/10.54809/jkss.vi5.257

گۆڤاری کوردستانیی بۆ لێکۆڵینەوەی ستراتیجیی

Copyright © Open access article with CC BY-NC-ND 4.0

چییەتیی روحی مرۆڤ لە فەلسەفەی (سانت ئۆگستین)دا

م.ی. هاوکار حمد خدر

زانکۆی ڕاپەڕین/ کۆلێژی زانستە مرۆڤایەتیەکان/ بەشی فەلسەفە

hawkarhamad@gmail.com

پوختە

سانت ئۆگستین، بە کەڵکوەرگرتن لە مێتۆدی دەروونبینی، شیکردنەوەیەک بۆ بابەتی بوونی روح دەکات. بۆ روونکردنەوەی چییەتی روح بە چەند جۆرێکی جیاواز لە نوسینەکانی خۆیدا ئاماژەی پێدەکات. ئۆگستین پێی وایەروحی مرۆڤ چەشنێکە لە جەوهەری بەهرەمەند لە ئەقڵدا، کە حوکم بەسەر لەشدائەکات، لەم لێکۆڵینەوەدا لەسەر تێروانینی ئۆگستین بەرامبەر بە روح، ئەمانەوێت چییەتی روح روون بکەینەوە. لە فەلسەفەی ئۆگستیندا، بۆ گەیشتن بە ناسینێکی گشتگیر و گشتی لەسەر هەر شتێک ئەبێت وەڵامی ئەم سێ پرسیارە بدەینەوە: ئایا ئەو شتە بوونی هەیە؟ سروشتی ئەوشتە چییە؟ تایبەتمەندییەکانی چین؟ هەر بۆیە لێرەدا و بە مەبەستی گەیشتن بە ناسینێکی گشتگیر و گشتی لەبارەی پرسی بوون و چییەتیی روح،هەوڵدراوە وەڵامی ئەو سێ پرسیارە بدرێتەوە.

لەم توێژینەوەیەدا هەردوو میتۆدی بەراوردکاری و شیکاری پەیرەوکراوە، لە توێژینەوەکەدا گەیشتوین بە چەند ئەنجامێک، گرنگترینیان، سەلماندنی بونی روح بەبۆچونی ئۆگستین کارێکی سەخت نیە، مرۆڤ دەتوانێ بە شۆربونەوە بۆ ناو دەروونی خۆی پێی بگات و بیناسێت، هەروەها پەیوەندی نێوان روح و جەستە شتێکی پێویست و ناچاریە بەڵام، هەمیشە روح پلەیەکی بەرزتری هەیە و فەرمانرەوای جەستە ئەکات.

وشە سەرەکیەکان: ئۆگستین، روح، دوالیزم، تواناکانی روح، جەستە، خودا، دەروون.

Recieved: 18/2/2023
Accepted: 19/4/2023

E-ISSN: 2790525-X
P-ISSN: 27905268

پێشەکیی:

پرسی روح و چییەتییەکەی یەکێکە لەو بابەتانەی لە سەرەتای مێژووی هزرینی مرۆڤەوە بەردەوام جێگەی سەرنج بووە و تیۆری جۆراوجۆری لەسەر خراوەتەروو. ئەمە خۆی سەلمێنەری گرنگیی ئەم پرسەیە بۆ مرۆڤ، هەر بۆیە راوبۆچوونەکان لەمبارەیەوە جیاوازن. گرنگترین ئەو کەسانەی بۆ یەکەم جار لە مێژووی فەلسەفەدا، تێروانینێکی هەمەلایەنە و یەکگرتوویان لەسەر ئەم بابەتە خستۆتەروو، ئەفلاتون و ئەریستۆ بوون. لەو چوارچێوەیەدا، ئەفلاتون باوەری بە جیایی و دوالیزمی روح و جەستە هەبووە و رۆحی بە واقیعێکی جیا و سەربەخۆ لە مادده زانیووە، کە پێش جەستە بوونی هەبووە و لە بەدیهاتنی لەشدا ئاوێتەی بووە و هەتا ساتەوەختی مەرگ لەگەڵیدا ماوەتەوە. لەم روانگەیەوە پەیوەندی نێوان روح و جەستە بە پەیوەندیەکی لەیەکتر دانەبراو دائەنرێت. ئەریستۆ، بە پێچەوانەی ئەفلاتون، باوەری بە دوالیزمی روح و جەستە نەبووە و روحی بە جۆرێک لە جەوهەر زانیووە، بەو واتایەی، کە روح فۆرمی جەستە و تەواوبوونیەتی و لە راستییدا هەردووکیانی بە یەکینەیەکی جەستەیی-دەروونی زانیووە. ئەم دوو بۆچونە بۆ ماوەیەک لەم بوارەدا بۆچونی زاڵ بوون و هەریەکە لە فەیلەسوفەکان بە پێی قوتابخانە فەلسەفییەکەی، پەسەندی یەکێک لەم بۆچونانەیان کردووە و ئەوی تریان رەتکردۆتەوە.

یەکێک لەو فەیلەسوفانەی لەم بوارەدا باوەری بەبۆچونی ئەفلاتون بووە، فەیلەسوفی گەورەی مەسیحی، سانت ئۆگستینە بەڵام، بە پێچەوانەی ئەفلاتون(٤٢٧_٣٤٧پ.ز) و تەنانەت بە پێچەوانەی هەندێک لە شرۆڤەکارە مەسیحییەکانی، وەکو"تۆماس ئەکویناس"، تیۆرێکی گشتگیر و یەکگرتووی لە شێوەی نوسینێکی سەربەخۆ پێشکەش نەکردووە، بەڵکو زۆربەی نووسینەکانی لەم بوارەدا لە کتێب و ناملیکە جۆراوجۆرەکانیدا لەسەر چیەتی روح باسکردون، وەکو(شاری خودا، سەبارەت بە نەزم و رێکوپێکی، سەبارەت بە نەمریی روح، سەبارەت بە مەزنایەتیی روح، سەبارەت بە ویستی ئازاد، دانپێدانانەکان، سەبارەت بە سەرەتای ژیان و سەبارەت بە سێیانە(ثالوث)...هتد). بۆ گەیشتن بە تێروانینێکی هەمەلایەنە لەو بارەیەوە، پێویستە سەرنجی نوسینەکانی بدەین. ئۆگستین لە نوسینەکانیدا لایەنە جۆراوجۆرەکانی پرسی روح وەکو نەمرییەکەی، سەلماندنی هەتاهەتایی بوونی نەمرییەکەی... هتد، بەوردیی ئاماژەی پێکردوون بەڵام، ئێمە لێرەدا تەنها باسی روانینی ئەو لەمەر بوونی هۆکارەکانی روحی مرۆڤ و چییەتییەکەی دەکەین.

گریمانەی توێژینەوەکە:بابەتی روح وەکو پرسێکی گرنگی فەلسەفی هەمیشە بەپێی قۆناغەکانی مێژووی فەلسەفە جێگەی گرنگی پێدانی فەیلەسوفان بووە، ئۆگستین وەکو فەیلەسوفێکی باوردار بابەتی روح و چیەتیەکەی لەفەلسەفەکەیدا لە رەهەندێکی ئاینیەوە سەیرئەکات و پرسەکانی سەبارەت بەم بابەتە لێک ئەداتەوە.

گرنگی توێژینەوەکە:لەم توێژینەوەیەدا هەوڵدەدرێت پرسی روح وەکو بابەتێکی گرنگی فەلسەفی، لە روانگەی فەلسەفی سانت ئۆگستین شیبکرێتەوە، بەدرێژایی مێژووی فەلسەفە و بەپێی قۆناغە جیاوازەکان ئەم پرسە جێگەی گرنگی پێدانی فەیلەسوفان بوە. لەسەدەکانی ناوەراستیشدا یەکێک بووە لەو بابەتانەی، کە بۆتە جێگەی مشتومری نێوان فەیلەسوفان و پیاوانی ئاینی و هەرچی ئۆگستینە هەوڵئەدات وەڵامی ئەو پرسیارانە بداتەوە کە، لەو سەردەمەدا وروژێنراون پەیوەست بە روح و چارەنوسی و لە پەیوەندی لەگەڵ جەستەدا.

کێشەی توێژینەوەکە: چیەتی روح یەکێکە لە کێشەکانی فەلسەفە، لەم بارەوە هەردەم تێروانینی جیاوازیان هەبووە، ئەڵبەتە ئەم بابەتە ئەگەر لەگەڵ تێروانیە ئاینیەکاندا تێکەڵ بکرێت تێگەیشتن لێی سەختتر ئەبێت،

سانت ئۆگستین وەکو فەیلەسوفێکی مەسیحی دەیەوێت ئەم بابەتە لە ڕەهەندێکی ئاینیدا لێک بداتەوە، بۆیە تێگەیشتن لێی سەخت ئەبێت.

پرسیارە سەرەکیەکانی توێژینەوەکە:

١_ چییەتی روح چیە؟

٢_ئایا روح بوونی هەیە؟

٣_ چ پەیوەندیەک لەنێوان روح و جەستەداهەیە؟

٤_گرنگترین تایبەتمەندیەکانی روح چیین؟

مێتۆدی توێژینەوەکە: لەم توێژینەوەیەدا پشت بە هەردوو مێتۆدی (شیکاربی و بەراوردکاریی) بەستراوە:

مێتۆدی شیکاریی: بۆ شیکردنەوەی ئەو تێکستانە بەکارئەهێنرێت، کە لە کتێبەکانی سانت ئۆگستینەوە وەرگیراوە.

مێتۆدی بەراوردکاریی: وەکو تەواوکاری مێتۆدەی شیکاریی بەکارهێنراوە.

ئامانجی توێژینەوەکە: ئامانجی سەرەکی توێژینەوەکە شرۆڤەکردنی چییەتی روحی مرۆڤ لە فەلسەفەی سانت ئۆگستیندا، هەوڵدراوە جیاوازی بۆچوونی ئۆگستین لەگەڵ فەیلەسوفان لەسەر ئەم بابەتە روون بکرێتەوە.

پلانی توێژینەوەکە: ئەم توێژینەوەیە دابەشکراوە بۆ دوو باسی سەرەکیی و چەند تەوەرەیەک:

باسی یەکەم: بەناونیشانی (هەبوونی روح) لەوێدا بەشێوەیەکی گشتی باس لە هەبوونی روح و گرنگییەکەی کراوە، سەلماندی بوونی روح و پەیوەندیی لەگەڵ زانین روون کراوەتەوە.

باسی دووەم: بەناونیشانی (چییەتیی و سرووشتی رۆح)، ئەم باسە دابەشکراوە بەسەر چەند تەوەرەیەکدا و هەوڵدراوە چییەتیی و سرووشتی رۆح، هەروەها پەیوەندی نێوان رۆح و جەستە رونبکرێتەوە.

باسی یەکەم: هەبوونی رۆح:

ئەو ئاراستە هزری و فەلسەفیانەی کە، پشتیان بە روانگەی ئاگنۆستیزیزم و ماتریاڵیزم بەستووە، کاتێک یەتە سەر پرسی **رۆح**، یەکەم پرسیار کە، دەیوروژێنن ئەوەیە، ئایا مرۆڤ روحی هەیە؟ یان ئایا چییەتیی روحی مرۆڤ چییە؟ وادەرئەکەوێت کە ئەم پرسیارە گرنگییەکی زۆری بۆ سانت ئۆگستین[1] نەبووە چونکە، پێی وابوو

١. سانت ئۆگستین لە ١٣نۆڤەمبەری ساڵی ٣٥٤ز لە تاگست بازاری ئەخرەس لە ڕۆژهەلاتی جەزائیر لە باوکێکی بێ باوەڕ و دایکێکی مەسیحی بەناوی (مونیکا) لەدایک بووە، لەمنداڵیەوە فێری زمانی لاتنیی دەبێت و دواتر دەست دەکات بە فێربوونی زمانی یۆنانی، لەسەردەمی لاویەتیی ئەودا شاری قرطاجە مەڵبەندێکی گرنگی فێربوون و زانین بووە بەڵام، باوکی ناتوانێت کوڕەکەی بنێرێت بۆئەوێ ئەمەش دەبێتە هۆکاری پچڕانی لە خوێندن، ناکۆکی لە نێوان دایک و باوکیدا دەبێت لەسەر ئەوەی کوڕەکەیان چی بخوێنێت، باوکی ویستویەتی کوڕەکەی ببێتە مامۆستا، بەڵام دایکی لەبەرئەوەی مەسیحیەکی باوەڕداربووە ویستویەتی کوڕەکەی ببێتە کەشیش، باشترین سەرچاوەیەک کە لەبارەی ژیانی ئۆگستین لەبەردەست دابێت، کتێبی (دانپێدانانەکان)ی خۆیەتی کە، لەبەشی یەکەمدا باس لە ژیانی خۆی دەکات، ئۆگستین لەلاویەتیدا کەسێکی چێژپەرست بووە و بەدوای چێژەکانی دنیاوەبووە، دواتر دەچێتە شاری قرطاجە و لەوێ فێری هونەری ڕەوانبێژی و وتاردان دەبێت و لەو بوارەدا دەبێتە مامۆستا لە ساڵی ٣٧٠ز لەشاری تاگستا و قرطاجە دواتر لە ڕۆما، لەتەمەنی ٣٠ساڵیدا باوەڕ بە ئاینی مەسیحی دەهێنێت و دەبێتە کەسێکی ئیماندار، لە ساڵی ٣٩٦ز بۆتە کەشیشی هیپۆنا، لە ١٤ئۆگستی ساڵی ٤٣٠ز لە هیپۆن کە ئەمڕۆ ناوی پونەیە و دەکەوێتە ڕۆژئاوای تونس کۆچی دوای کردووە، لەدوای مردنی کۆمەڵێک کتێبی گرنگی لەدوای خۆی جێهشتووە لە گرنگترینیان (دژیئەکادیمیەکان، دانپێدانانەکان، شاری ڕەب، سێ ڕەنگی، مامۆستا، بەرپەرچدانەوەی مانەویەکان، بیرو باوەڕی مەسیحی، دەربارەی ژیانی بەختەوەر، پاکبوونەوەی دەروون، ئازادی خواست، ......هتد) ئەم بەرهەمانە پۆلێن دەکرێن بۆ بابەتەکانی فەلسەفە و کارە لاهوتی و ئاینیەکان و کارە پەروەردەی و ئاکاریەکان. بڕوانە: (**راتلج، ١٣٩٢ه، ل:٧٢٩-٧٣١**).

کەس نادۆزیتەوە کە، لەسەر هەبوونی روحی مرۆڤ گومانی هەبێت. هەر بۆیە، ئەو دڵنیامان ئەکاتەوە و ئەڵێت:"هەبوونی روح لە مرۆڤدا سەلمێنراوە و گومانی لێ ناکرێت" (أگوستین، ١٣٩٢: ٣٠٥)، ئەم وەڵامە بە جۆرێکە کە، هیچ دەرفەت بۆ گومان و گفتوگۆ لەسەرکردن ناهێڵیتەوە. بەڵام، لەگەڵ ئەوەشدا دەکرێ بگوترێت ئەگەرئۆگستین خۆی لە ئێستادا بژیایە، لەسەر پرسی روحی مرۆڤ لێکۆڵینەوەی دەکردو رەنگە یەکەم پرسیاری ئەوە بایە کە ئایا روح هەیە یان نا؟ ئەو بۆ ئەم پرسیارە چ وەڵامێکی دەدایەوە؟ چۆن دەیتوانی ئەم پرسیارە لەنێو سیستەمی فەلسەفی خۆیدا وەڵام بداتەوە کە، لەگەڵ ئاراستە فەلسەفیەکەیدا بگونجێت؟

لێکۆڵەرانی فەلسەفی ئەوانەی تا رادەیەک لەگەڵ بەرهەمەکانی سانت ئۆگستیندا ئاشناییان هەیە، پێیان وایە ئۆگستین بە بەکارهێنانی مێتۆدی دەروونبینی بەو ئەنجامە گەیشتوە کە، پێویست نییە لە شوێنێکیتردا بەدوای راستیدا بگەرێین. راستی لە دەروونی مرۆڤدایە و لەوێ جێگای خۆی کردۆتەوە(یاسپرس ١٣٦٣ : ١٢٤). نووسینەکانی ئۆگستین دەرخەری توانا و رۆڵ و گرنگی دەرون نیشان ئەدەن لە زانیندا. وادەرئەکەوێ بێجگە لە توانای و گرنگی دەرون، ئۆگستین کەڵکی لە توانای شیکردنەوەش وەرگرتووە. ئاکامی ئەم کارە نووسینی کتێبی "ددانپێدانانەکان"ــە، روونکردنەوەکانی ئۆگستین لەسەر دیاردە و لایەنە هەمەچەشنەکانی زانین و ژیان، مرۆڤ کە، بە هۆی دەروونەوە دەستی پێ ئەگات، ئەمەش دەرخەری ئەوەیە کە، ئۆگستین تەنها ئاشناییەکی سەرەتایی لەگەڵ ئەم شێوازەدا نەبووە، بەڵکو بە تەواوی بەسەریدا زاڵ بووە.

بۆیە لێرەدا ئەکرێت بوترێت ئۆگستین"دامەزرێنەری مێتۆدی دەروونبینیە"، هەرچەندە سەلماندنی ئەمە ئاسان نییە چونکە، ئەزانین ماوەیەکی زۆر پێش ئۆگستین سێ فەیلەسوفی گەورەی یۆنانی (سوکرات، ئەفلاتون و ئەریستۆ)، لەگەڵ ئەم مێتۆدەدا ئاشناییان هەبووە. هەڵبەت دەروونبینیی مێتۆدی سەرەکیی هەموو بەشەکانی دەروونناسییە و بێگومان کەسیش ئۆگستینی بە یەکەم دەروونناس نەناساندووە. زۆربەی فەیلەسوفە کریستیانییەکان لە پێش ئۆگستین هەبوون، سوودیان لەم مێتۆدە بۆ خوێندنەوەی لایەنی هەستەکی ژیانی مرۆڤ وەرگرتوە(کاپلستۆن، ١٣٨٧: ٨٢). بۆیە ئەکرێت ئەمە بەم شێوازە راست بکەینەوە، ئۆگستین بە سوود وەرگرتن لە فەیلەسوفانی یۆنانی، یەکەم فەیلەسوفە، مێتۆدەکەیانی بەکارهێناوە و بەجۆرێک دایرشتۆتەوە کە، لەگەڵ بنەما لاهوتیەکانی خۆیدا بگونجێت و تیۆریزەی کردون(ژیلسون، ١٣٧٩: ٢٩١).

لەبەرئەوەی کە، ئۆگستین لە هەندێک نووسراوی خۆیدا بەتایبەت لە کتێبی (دانپیدانانەکان) لە مێتۆدی دەروونبینی کەڵکی وەرگرتووە و بروای پێ هەیە، بەهۆی ئەمەوە لە لێکۆڵینەوەی بوونی روحی مرۆڤ ئەگات بە پرسی "ئاگایی"و ئەیەوێت لێی بکۆڵێتەوە. لە ئاکامی کەڵکوەرگرتن لەم مێتۆدە ئەڵێت:"ئاگاییم دڵنیام ئەکاتەوە کە هەم"، من رەنگە لەسەر بوونی هەندێ شتی تر گومانم هەبێ بەڵام، لایەنی کەم لەوەی کە، هەم دڵنیام. ئەمە واتایەکە گومانی ناوێت، کە لە هەموو جم و جووڵە ئاگامەندیەکاندا خۆی حەشارداوە و گریمانە ئەکرێت(زیعور، ١٩٨٣، ٢١٠).بۆیە ئەگەر لە رستەی"من هەم"دا،ئاماژە و گەواهیی ئاگایی بێت ئیتر کەس ناتوانێت بڵێت کە، فریوم خواردووە و فێڵم لێکراوە چونکە، لایەنی کەم بۆ فریوخواردنی بوونی مرۆڤ پێویستی بەوە هەیە کە، بوونی هەبێت. ئەم وتە و دەربرینەی سانت ئۆگستین کاریگەریی لەسەر فەیلەسوفانی سەردەمی نوێ جێ ئەهێڵێت بە تایبەتی (رینی دیکارت١٩٥٦_١٦٥٠ز)، کاتێک لە بابەتی کۆگیتۆ بەناوبانگەکەیدا ئەڵێت"من بیرئەکەمەوە کەواتە من هەم"(دیکارت، ٢٠١٦، ل٢٧١)، ئەمەش بەڵگەیە لەسەر کاریگەری بەهێزی فەلسەفەی ئۆگستین لەسەر فەیلەسوفانی دواى خۆی، نەک تەنها فەیلەسوفانی سەدەکانی

ناوەراست بەڵکو، لەسەردەمی نوێ و هاوچەرخ ئۆگستین ئامادەیی هەیە. ئۆگستین لە نێو بیرمەندانی فەرەنسا گرنگی زۆری پێ ئەدرا. لە سەرەتاکانی سەدەی ١٧دا، کاتێک بەراوردی بناغەی کۆگیتۆکەی دیکارت لە رستەی "من بیرئەکەمەوە کەواتە من هەم"، لەگەڵ وتەکەی ئۆگستین "ئاگایم دڵنیام ئەکاتەوە کە هەم"، بەڵگەیەکی روونیی ناراستەوخۆی کاریگەری قەشەی هیپۆیە، یان لە جیگایەکی تردا ئەڵێت:"هەڵە ئەکەم بۆیە هەم" (Si Fall or sum)، (Augustine,١٩٦٣:٨٦). هەروەها ئەبێت دەربرینەکانی، من ئەزانم کە، بوونەوەرێکی زیندووم، بیرئەکەمەوە، تێئەگەم، ئەمەوێت، تێ ئەفکرم، ئەزانم و بریار ئەدەم، لەهەموو ئەو بابەتانەدا لێک نزیکییەکی تەواو لەگەل بۆچوونەکانی ئۆگستین دا هەیە(ئەمە بابەتی ئەم توێژینەوەی ئێمە نیە).

لەنێو فەیلەسوفەکاندا لەسەر ئەوەی کە، زیندووبوونی بوونەوەر چ پێوەرێکی هەیە، بیروڕای جیاواز هەیە، هەندێکیان ئەیبەستنەوە بە هێزی سرووشتی وەک ئاگر یان هەوا یان ئەندامەکانی جەستە وەکو مێشک و دڵ، هەندێک بە لێکەوتنی ئەتۆمەکان یان چەشنێک لە توخمی پێنجەم، یان بە تێروانینێکی ئەمرۆیی پێکهاتەیەک لە پێکهێنەرەکانی لەش ئەبینن بەڵام، لە بوونی "خود"دا جیاوازیەکان نامێنن و فەیلەسوفان بە جیاوازی دید و بۆچونیان لەم پرسەدا یەکئەگرنەوە. مرۆڤ گومانی لەوەدا نییە کە، زیندووە وبیرئەکاتەوە، تێئەگات، ئەیەوێت، تێ فکرێت، ئەزانێت و دادوەری ئەکات (Augustine,١٩٦٣:٨٧). لە روانگەی ئۆگستینەوە، زیندووبوون بناغەی (هێزی ژیان)ە، هەروەها روح سەرچاوەی سەرەکی ئەم هێزەیە. مرۆڤ بەهۆی توانای تێگەیشتنەوە دەرک ئەکات و بەهۆی هێزی ژیانەوەیە ئاگایی ئەگات (پوورسینا، ١٣٨٥: ٦٧).

ئۆگستین پێیوایە، بۆ سەلماندنی بوونی مرۆڤ، تەنها پێویست ئەکات سەیری ناخی خۆمان بکەین و بە وتوێژێکی دەروونیی(مێتۆدی دەروونبینی) خودی خۆمان ئەناسین، ئەم سەلماندنی بوونی خودە پێویستی بەهیچ شتێکی ئەزمونی و دەرەکی نییە، بەڵکو بەهۆی ئاگایی خودیەوە لەنێو دەروونیی خۆمان پێی ئەگەین. ئەم بۆچوونە بۆ فەیلەسوفێکی سەدەی پێنجەمی زایینی بە دەستکەوتێکی گرنگ دائەنرێت. هەرچەندە هەندێک لە مێژووناسان و توێژەرانی فەلسەفی ئەمە بە دەسکەوتی فەیلەسوفانی پێش ئۆگستین ئەزانن و پێیانوایە ئەم مێتۆدە لە نێو فەیلەسوفانی یۆنانی کۆندا باو بووە (Schuyler,١٩١٣:١١٤).

لێرەدا ئەو پرسیارە یەتە پێشەوە ئایا بەم مێتۆدە ئەکرێت بوونی روحی ئەوانی تر بسەلمێنین؟ چونکە، ئەوەی تائێرە باسکراوە بەم مێتۆدە، تەنها بوونی روحی خۆمامان پێ سەلماندووە. لە وەڵامی ئەم پرسیارەدا ئەکرێت بوترێت بێگومان ناتوانین بوونی (روح-گیان)ی، ئەوانی تری پێ بسەلمێنین چونکە، ئەزموونی دەروونی شتێکی تایبەت و خودیە، بۆیە بۆ سەلماندنی روحی ئەوانی تر ئەبێت لە مێتۆدی بابەتیی (Objective) سوود وەرگرین. چوار دەوری ئێمە بە مرۆڤی تر دەوردراوە، ئێمە راستەوخۆ دەرکی روحی ئەوانی تر ناکەین بەڵام، جموجۆڵی ئەوان ئەبینین و ئێمەش هاوشێوەی ئەوان ئەجووڵێینەوە.(أگوستین، ١٩٦٣: ٢٥٧). ئەقڵی ئێمە پێمان ئەڵێت سیفاتی هاوشێوە و هۆی هاوشێوەیان هەیە، ئێمە بەهۆی خۆمانەوە ئەزانین کە، ئەم فرە جوڵەیە لە روحمانەوە سەرچاوە ئەگرێت، بۆیە بۆمان دەردەکەوێت کە، بوونەوەرەکانی تریش وەکو ئێمە روحیان هەیە(أگوستین، ١٩٦٣: ٢٨٥). هەربۆیە لەبارەی سەلماندنی روحی ئەوانی تر، ئۆگستین بروای بە کەڵکوەرگرتن لە مێتۆدی دەروونیی و گەرانەوە بۆ نێوخۆ نییە.

باسی دووەم: چییەتی و سرووشتی رۆح:

پێش ئەوەی وەڵامی ئەو پرسیارانە بەینەوە کە، سەبارەت بە (واتای سروشت و وخەسڵتەکانی روح) کە، لە پێشەکییدا باس کراون، واپێویست ئەکات سەرنجی چەند خاڵێک بەین:

خاڵی یەکەم: لەسەر رەوتی مێژوویی روانگەی ئۆگستینە بەم شێوازە کە، زۆربەی روانینەکانی لەدوای ساڵانێک پێداچوونەوەی پێدا کراوە تەنانەت هەندێکیشی لە بنەرەتەوە گۆرراوە. بەتایبەتی (لەسەر پرسی روح)ئەبێ سەرنجی زیاتر بەین و لێی وردببینەوە. لە شرۆڤەی وردتردا ئەبێ بزانین پرسیاری روحی مرۆڤ چییە؟ پێویستی بە پێناسەیەکە، بە پێچەوانەی وێنای زاڵ بەسەر کارەکانیدا، ئۆگستین هیچ کاتێ هەوڵی نەداوە پێناسەیەکی وردو پوخت بۆ پرسی روح بکات، بەڵکو ئەو بە پێچەوانەی مێتۆدە باوەکان، لە بەرهەمەکانیدا زیاتر بە شێوازێکی ناروون باسی کردووە و سەرنجەکانی خۆی خستۆتەروو، چونکە هەر لەسەر ئەم بابەتە سەرکۆنەی ریبازی سێمی پلاگیانس٢ (Semi-Pelagians) کردووە و ئەڵێت:"من نەک تەنیا لەم پرسەم کۆڵیوەتەوە، بەڵکو بە تەواوی لە کتێبەکانمدا شرۆڤەم کردووە" (١٩٤٦:٤٧,Augustine). ئەم پرسە نەک تەنها لەسەردەمی ئۆگستین و ئەو بەرهەمانەی ئەو نووسیونی جێگای بایەخ و گرنگی پێدان بوون بەڵکو زۆر لەدوای ئەویش ئەم پرسە وەکو پرسێکی گرنگی فەلسەفیانە ماوەتەوە و قسەی لەسەر کراوە و لێکۆڵینەوەی لەبارەیەوە کراوە.

خاڵی دووەم:ئۆگستین تەنها یەک چەمک و دەستەواژەی دیاریکراوی بەکار نەهێناوە. بۆ نموونە: ئۆگستین بۆ دەربرینی پرسی "روحی مرۆڤ" چەندین چەمکی جیاوازی بەکار هێناوە، لە روونکردنەوەیەکدا لەسەر هۆکاری بەکارهێنانی ئەم چەمکە جیاوازانە ئەڵێت"نەمتوانیوە وشەیەک بدۆزمەوە کە، بە تەواوی ناوەرۆکی مەبەستەکەم بگەیێنێت"(١٩٩١:٤٧,Augustine). ئەگەر سەیری نووسینەکانی بکەین، لایەنی کەم سێ وشەی بۆ گەیاندن و روونکردنەوەی مەبەستەکەی بەکارهێناوە کە، بریتین لە:"ئەلف_anima بێ_animus جیم_spiritus"،وا پێویست ئەکات بۆ دەرخستنی واتای هەریەکە لەم چەمکانە، لە دەقی بەکارهاتوودا لێی بکۆڵینەوە.

ئۆگستین روحی مرۆڤی کردووە بە دوو بەشەوە کە، بریتین لە نزم و باڵا. بەشی یەکەم:تایبەتە بە ژیانی دونیا و توانا هەستەکییەکان، بەشی دووەم: تایبەتە بە کردەوە ئەقڵانی و نامادییەکانی روح. وشەی (ئانیما -anima) هەندێک جار بە واتایەکی گشتی بۆ هەردوو بەشی نزم و باڵا بەکار ئەهێنرێت. هەندێک جاریش لە واتایەکی سنووردار و تایبەتدا تەنیا بۆ بەشی نزمی روح بەکاردێت (٢٠٠٢:٩٥,Augustine).

ئۆگستین، سەبارەت بە وشەی(ئانیما -anima) ئەڵێت:"هەندێک لە نووسەرە لاتینەکان (هەڵبەت خۆی لەو بەشەدا دانائێت)، جیاوازی دەکەن لە نێوان (ئانیما anima) و (ئانیموس animus)دا، وشەی دووەم نیشاندەری تایبەتمەندیی هەڵکەوتەیی مرۆڤە و بۆ ئاژەڵان بەکار ناهێنرێت بەڵام، وشەی یەکەم بۆ هەردوو بەشەکە بەکار دەهێنن" (١٩٦٣:١٠٦,Augustine). بە واتایەکی تر ئەوان وشەی ئانیما (anima) بۆ دیاریکردنی ژیانی ماددی و هەستپێکراو و ئانیموس (animus)یش بۆ ژیانی ئەقڵانی بەکار دەهێنن. لەبارەی سودوەرگرتن لە دوو وشەی (anima و spiritus) کە، وشەیەکن بە تەواوی پێوەندیان پێکەوە هەیە. ئۆگستین روون و راشکاوانە لە وەڵامی خۆی بۆ ڤینستوس ڤیکتۆر(Vincetius Victor) روونیی ئەکاتەوە، ئەگەر کەسێک بیەوێت لە نێوانی ئەمانەدا جیاوازی بکات، وشەی سپریتووس بۆ ژیانی باڵاتری مرۆڤ بەکار بهێنێت. هەر بۆیە ئەو سەرنج ئەدات تا جەخت بکاتەوە کە، ئانیما تەنیا کاتێک بەکاردێت کە، واتایەکی گشتی هەبێت، لەو کاتەشدا سپریتووسیش

---

٢. ریبازێکی بیرکردنەوەی تیۆلۆژی ئاینی مەسیحیەت بوون، زیاتر لەبارەی ئیرادەی ئازاد لە رزگاربوندا قسەیان کردوە، پییان وابووە کە مرۆڤ بە پاکی لەدایک ئەبێت، لە ساڵی ٥٢٩ز، تۆمەتی کافربونیان درایە پاڵ.

ئەگرێتەوە. ئەوەی ئۆگستین سەبارەت بە بەکارهێنانی ئەم سێ وشەیە ئەیڵێت ئەکرێت بەم شێوەیە پوختی بکەینەوە، وەک لە خوارەوە دەرئەکەوێت:

روحی مرۆڤ = Anima + Animus

بەشی نزم = (لە واتا تایبەتییەکەی anima

بەشی باڵا = (لە واتا تایبەتییەکەی animus

بەشی باڵا = Spiritus

واتای ئەم سێ وشەیە لە باسەکانی دواتردا زیاتر روون ئەبێتەوە.

بۆ دۆزینەوەی تایبەتمەندیەکانی روحی مرۆڤ، لە روانگەی ئۆگستینەوە، وا پێویست ئەکات بگەرێینەوە بۆ پێناسە بەناوبانگەکەی لە کتێبی(لەبارەی مەزنیروح). ئەو لە کاتی گفتوگۆ کردنی لەگەڵ (Evodius)ئەڵێت: ئەگەر ئێستا تۆ داوام لێبکەی کە، پێناسەی روح چییە؟ ئەڵێم: "بە بروای من روح، چەشنێک جەوهەری بەهرەمەند لە ئەقڵ کە، بۆ بەرێوەبردن و بریاردان بەسەر جەستەدا درووست بوە"(Augustine, ١٩٤٧:٢٢). بۆیەروحی مرۆڤ جەوهەرێکی تایبەتە کە، بەشی ئەقڵانی مرۆڤ پێک دەهێنێت و وەها دروستکراوە کە، حاکمی جەستە بێت. ئەم پێناسەیە لە وەڵامی نامەی نووریسۆن(Nourrisson)دا پێشکەش کراوە، لەوێدا ئۆگستین دەیەوێت تیۆریەکی گشتگیر و گشتیی لەسەر روح پێشکەش بکات. لە شێوازی رستە بەندیی پێناسەکەدا دەرئەکەوێت کە نەیویستووە ئەم پێناسەیە بۆ خودی روح بەکاربهێنێت و تەنها ویستوویەتی بۆ روحی مرۆڤ بەکاری بهێنێت. (نووریسۆن) لە وەڵامدا دەنووسێت: "بۆیە رێک ئاوەها پێناسەی روح دەکەین کە، جەوهەرێکی ئەقڵانییە کە، لەگەڵ جەستەدایە و بریاری بەسەردا ئەدات" (ژیلسون، ١٣٧٩: ٢٨٦) لێرەدا وادەردەکەوێت کە، ئەم شرۆڤەیە ناهێڵێت زەینی ئێمە بەرەو لای ئەوە بروات کە، تیۆرییەکەی ئۆگستین لەسەر واتای رەهای روح بێت چونکە، بە سود وەرگرتن لە چەمکی بەهرەمەند ئەوە روون ئەبێتەوە ئەم پێناسەیە تەنها بۆ روحی مرۆڤ بەکار هاتووە نەک هەموو روحێک. بەکارهێنانی ئاوەڵکرداری «رێک» زۆر گونجاو نییە چونکە، لە پێناسەکەی ئۆگستیندا «بە بروای من» بەکار هێندراوە. هەڵبەت ئەبێ بزانین کە، ئەم پێناسەیەی لە کتێبەکەدا هاتووە ئەگەرێتەوە بۆ سەرەتاکانی سەردەمی هزری فەلسەفیی ئۆگستینو لە سەردەمەکانی دواتردا تووشی گۆرانکاری و گەشە بووە، بۆیە بە سەرنجدان لەم پێناسەیە ئەکرێت تایبەتمەندییەکانی روح و خەسڵەتەکانی بەم شێوەیەی خوارەوە لێک بەینەوە:

تەوەری یەکەم: جۆرێکە لە جەوهەر:

رەنگە ئۆگستین لەبەر ئەوە ئاوەڵکرداری (جۆرێک)ی بەکار هێنابێت چونکە، لە کاتی پێشکەشکردنی ئەم پێناسەیەدا نەیتوانییوو پێناسەیەکی ورد و رێک بەدەستەوە بدات و شێوازی جەوهەری بوونەکەی دیاری بکات. واتا نیشانی بدات کە، جەوهەریبوونی روح چۆنە بەڵام، لەهەمانکاتدا ویستویەتی بەشێوەیەکی رێکو پێک بابەتەکە بخاتە روو و تێکەڵی لەنێو بابەتەکەدا نەکات. لە شوێنێکی تری کتێبی (لەبارەی مەزنیی روح)دا زیاتر شرۆڤەی روح ئەکات و ئەڵێت:"روحی مرۆڤ شتێکی بەربڵاوە و جەوهەرێکی گونجاوە لەگەڵ خودی خۆیدا" (Augustine, ١٩٤٧: ٢٦).

ئۆگستین لەوێدا گریمانەی ئەوەی کردووە، هەموو کەسێک تێدەگات کە روحی مرۆڤ جەوهەرێکی زیندووە.

ئەم بیرۆکەیەشی لە بەرهەمی پێشووی خۆیدا "هەتاهەتاییبوونی روح" باسی کردووە. هەروەها ئەگەر سەیری بەرهەمەکانی پێشوی سانت ئۆگستین بکەین وەکو «شەری کریستیانەکان»، «لەبارەی سێیانە_ثالوث»، «لەبارەی وەدیهاتن»، پێمان ئەڵێت روحی مرۆڤ "جەوهەرێکی زیندووە"، مەبەستی لێرەدا ئەوەیە، خاوەنی جوڵەی خودی خۆیەتی و لە هیچ بوونەوەرێکی تر بێجگە لەخودا وەری نەگرتووە، بۆیە دەتوانین ئەم جوڵەیە بە جوڵەی خودی ناو ببەین و پەیوەستە بە سرووشتی خۆیەوە. روحی مرۆڤ نەک بە تەنها جەوهەرێکی زیندوە بەڵکو، خاوەنی بناغە و تایبەتمەندییەکی ژیانبەخشیشە.

ئۆگستین سێ پلەی بۆ ژیان لە مرۆڤدا پۆلێنبەندی ئەکات:١_ژیانی روەکی ٢_ ژیانی ئاژەڵی ٣_ژیانی ئەقڵانی (اگوستین، ١٣٩٢: ٢١٩).

ژیانی روەکی: بریتییە لە چالاکییە پێویستییەکانی وەکو خواردن، گەشەکردن، زۆربوون. (Augustine, ١٩٧٤: ٧٠).

ژیانی ئاژەڵی: چالاکیە هەستەکیەکان لەخۆ ئەگرێت، واتا "بینین، بیستن، بەرکەوتن، بۆنکردن، تامکردن"، هەموو پرۆسەی دەروونی و جەستەیی مرۆڤ بۆ تێگەیشتن لە ناوەرۆکی ئەمانە هەروەها، توانای خەیاڵکردن، بیر، مەیلیش لەخۆ ئەگرێت(Ibid:٧١). ژیانی بوونەوەرێکی زیندوو پەیوەستە بە کارکردی ئەم تواناییانە چونکە، بوونەوەری زیندوو لە رێی ئەمانەوە دەتوانێت داتاکانی دەوروبەری وەرگرێت. بۆیە دەشتوانێت کاردانەوەی هەبێت ژیانی بگونجێنێت لەگەڵ دەوروبەردا. دەرونی قسەکەر هۆکاری سەرەکی چالاکیەکانی مرۆڤە کە، ئەنجامیان ئەدات بەڵام، لە مرۆڤدا ژیانی ئەقڵانیش هەیە کە سێ ئەرکی گشتیی لەخۆ ئەگرێت ئەوانیش(یادەوەری و ئاگاهی و ئیرادە)ن. ئەم سێ توانایە شتانێکی جیاواز و جودا لە یەکتر نین بەڵکو، هەمویان بەیەکەوە گرێدراون ولە جەوهەریەتی روحدا بەشداری دەکەن هەروەها، ئەمانە لە بنەچەدا یەکن بەڵام، لە کارکردندا سێ دەستەن، بۆیە روح بناغەیەکی ژیانبەخشە بەهۆی ئەوەوە زیندووین، هەست دەکەین و لە ژیانی ئەقڵانی خۆمان بەردەوامین(کرم، ٢٠١٤، ٣٦_٣٧).

روحی مرۆڤ جەوهەرێکی ئەبستراکتە، واتا جەستەیی نییە بەڵکو، روحانییە. رەهەندەکانی درێژیی و پانی و ئەستووری نییە و هیچ شوێنێکی بۆ خۆی داگیرنەکردووە. بابەتی چەندایەتی لەسەری جێبەجێ نابێت چونکە، روح جەوهەرێکی بەربڵاو و بێ رەهەندە لەهیچ جیگایەکی دیاریکراودا نیە. هیچ نیشانە و ئاماژەیەک نیە هەتا پێی بناسینەوە و بزانین لەکوێدایە، مرۆڤ بەبێ روح نابێت بە واتایەکی تر بەبێ بونی روح شتێک نیە بەناوی مرۆڤ، خەسڵەت و تایبەتمەندیەکانی روح شتێک نیە هەتا ئاماژەی پێ بکەین لە جیهانی مادی و بە شتێکی دیاریکراوی بچوێنین. (Augustine,٣٠:١٩٦٣) بە پشتبەستن بەم تێکستانە ئەکرێت بوترێ ئەگەر ئۆگستین لەجیاتی ئەو دەستەواژە ناروونەی «جۆرێکە لە جەوهەر» دەستەواژەی «جەوهەری زیندووی ئەبستراکت و روحانی» بەکارهێنابایە مەبەستەکەی روونتر دەبوو. بەهەرحاڵ لە روانگەی ئۆگستینەوە روحی مرۆڤ جەوهەرە و جەوهەریشی لە پێناسە ئەریستۆییەکەیدا بەکارهێناوە، "واتا بوونەوەرێکی خۆبەرێوەبەرە و پێویستی بە بابەتێک نییە کە بەرێوەی ببات".(اگوستین، ١٣٨٢: ١٠٣) هەر بۆیە روحی مرۆڤ وەکو جەستە نییە و بە هییچ واتایەک و هیچ شێوازێک لەرووی چۆنێتییەوە پەیوەندی بە جەستەوە نییە.

تەوەری دووەم:بەهرەمەند لەئەقڵ:

روحی مرۆڤ جەوهەرێکە کە، ئەقڵی هەیە. لە روانگەی ئۆگستینەوە ئەقڵ جووڵەیەکی زەینیەکە،

بەهۆیەوە زەین دەتوانێت لە نێوان ئەو شتانەی فێری بووە جیاوازی بکات و پەیوەندییان لەگەڵ دروست بکات(اگوستین،١٩٦٣:٢٨). کاریگەریی بۆچوونەکانی ئەفلاتونیزمی نوێ لەبابەتی چەمکی ئەقڵ لە کتێبی سەبارەت بە مەزنیی روحدا بەرونی دەردەکەوێت کە، تێیدا جیاوازی ئەکات لە نێوان ئەقڵ مەندی و بەڵگە هێنانەوەدا. یەکەمیان وەکو هێزێکی زەینی پێناسە ئەکرێت کە، بەهۆیەوەهەقیقەت بەبێ نێوەندی جەستەیی و بە شێوەیەکی راستەوخۆ سەیر ئەکرێت. دووەمیان بە گەران بەدوای هۆکار لەسەر بنەمای بەڵگە و دەرکەوتە لۆجیکییەکان پێناسە ئەکرێت، جوڵەی ئەقڵ هەمان هێزی خۆناسەرە، لە کاتێکدا بەڵگاندن هێنانی ئارگومێنتی ئەقڵانییە. یەکەمیان وا لە ئەقڵ ئەکات کە، هەقیقەت ببینێت، دووەمیان بەپێی بەڵگە رواڵەتییەکان دەتوانێت هەقیقەت بناسێت و لێی تێبگات. لە کتێبەکەیدا سەبارەت بە سێیانە_ثالوث٣، باس لەوە ئەکات کە، ئەقڵی نزم شتێکە زەین لەورێگەیەوە شتە کاتییەکان وەرئەگرێت و ئەقڵی باڵاش شتێکە کە، لە رێگەیەوە زەین شتە هەتاهەتاییەکان وەرئەگرێت. نایەوێت جیاوازی لە نێوان ئەقڵی باڵاو نزمدا بکات بۆ ئەوەی خوێنەر هان بدات کە ئەمانە دوو توانای جیاوازن بەڵکو، تەنها دەیەوێت ئەوە بڵێت کە، ئەم دوانە یەک بابەتن و شتێکی تاکن. تایبەتمەندیی روحی مرۆڤ بریتییە لە بیرکردنەوە و بەڵگەهێنانەوە. ئەم تایبەتمەندیەش وا ئەکات مرۆڤ لە بوونەوەرە زەمینیەکانی تر بەرزتر و باڵاتر بێت و جیا ببێتەوە لە هەبووەکانی تر. لە نێو هەموو بوونەوەرەکانی سەر زەوی و دەریا و ئاسمان، مرۆڤ ئەو تاکە بوونەوەرەیە کە، روحی بیرکەرەوەی هەیە، ئەمەش وایلێ ئەکات بگاتە جیهانی سەرەوەی هەستەکان و جیهانیی هەقیقەتی گشتیی و هەمیشەیی بدۆزێتەوە (اگوستین، ١٩٦٣: ٨٨).

تەوەری سێیەم:فەرمانرەواییکردن بەسەر جەستەدا:

روحی مرۆڤ جەوهەرێکی زیندووە، ژیانبەخش، ئەبستراکت و روحانییە کە، هێزی ئەقڵی هەیە و بۆ فەرمانرەوایی جەستە گونجاوە. ئەم دەربرینە، ئاماژە بە هەمان ئەو کێشە فەلسەفییە هەمیشەییانە ئەکات کە، لەسەر بنەمای روانگەی دوالیزمی دامەزراون و دەیانەوێت پەیوەندی نێوان روح و جەستە نیشان بدەن. چارەسەریی ئۆگستین بۆ ئەم کێشەیە، وەکوفەیلەسوفە هاوچەرخەکانی، شتێکی پرنهێنیە. ئەو بە روونی باس لەوە ئەکات چۆنییەتی یەکگرتنی روحی تاقانە و جەستەی ماددی مرۆڤ لە دەرەوەی توانی تێگەیشتنی مرۆڤدایە(اگوستین، ١٣٩٢: ١٠٠٤). خستنەرو شیکردنەوەیەکی هەمەلایەنە لەسەر دیدگای ئۆگستین لەسەر ئەم بابەتە لە دەرەوەی بازنەی ئەم لێکۆڵینەوەیەدایە، بۆیە لێرەدا تەنها پێداچوونەوەیەکی گشتی و کورت لەسەر ئەم پەیوەندییە دەخەینەروو. بەپێی پێناسەی ئۆگستین ئەکرێت مرۆڤ وەکو جەوهەرێکی ئەقڵانی هەژمار بکرێت کە، لە روح و جەستە پێکهاتووە، جەستە بریتییە لە رادەیەکی دیاریکراو لە گۆشت و هەماهەنگی نێوان ئەندامەکان و هەندێ یاسا بۆ ئەوەی تەندروست بمێنێتەوە، هەروەها شێوە و قەبارەیەکی دیاریکراو. جەستە لە ژێر حوکمی روحێکی ژیرمەندداپە، ئەم روحە سەرچاوەی سەرەکی ژینی جەستەیە و جەستە پێی نەشونما ئەکات. هەموو بەشە ماددییەکانی مرۆڤ لە ژێر دەسەڵاتی روحدان و جەستە وەکو خزمەتکار یان کەرەستەیەکە لە خزمەتی روحدایە. بێگومان نابێت لەم پەیوەندییە وا تێبگەین کە، "جەستە وەکو کەرەستەیەکی رازاندنەوە وایە کە، لە دەرەوە بە مرۆڤەوە پەیوەست کراوە چونکە، جەستە بەشێکە لە جەوهەری سرووشتی مرۆڤ"(اگوستین، ١٣٩٢: ٤٣). بە سەرنجدان لە ویژدان و ناخەکی خۆمان، تێئەگەین کۆی مرۆڤ یەکێتی نێوان روح و جەستەیە. هەر

٣. سێیانە-ثالوث بەو جوڵەیە دەگوترێت کە مەسیحیەکان لەکاتی نوێژکردندا بە جوڵاندنی دەستیان بۆ سەر و لای ڕاست و چەپی سنگیان بەکاری دەهێنن.

هەوڵێـک بـۆ جیاکردنـەوەی ئـەم دوانـە جۆرێکـە لـە تێنەگەیشـتوویی. ئـەم یەکگرتوویـیـەی نێـوان روح و جەسـتەی مـرۆڤ، یەکبوونێکـی تاکەییـە.

ئـەو تێروانینـەی ئۆگسـتین لێـرەدا ئەیخاتـە روو جیـاوازە لەتێروانینـە دوالیزمیەکـەی ئەفلاتـون کـە، پێیوابـوو روح بـە جەسـتەوە گرێـدراوە و درێژبوونـەوە و کشـان وەکـو تایبەتمەنـدی جەسـتە دائەنرێـت، پەیوەندیـی نێـوان روح و جەسـتە وەکـو پەیوەندیـی نێـوان گالیسـکەیەک و ئـەوەی لێـی ئەخورێـت رێنوێنـی ئـەکات وایـە. بێگومـان نکۆڵـی لـەوە ناکرێـت کـە، لـە نوسـینەکانی پێشـوویدا، سـەبارەت بـە ئـاکاری کڵێسـەی کاثۆلیکـی کـە، لـە دەوروبـەری سـاڵی (٣٨٨ز)دا نـووسراوە و لەوێـدا مـرۆڤ وەکـو بیرکەرەوەیەکـی قسـەکەر پێناسـە ئـەکات، لـەم تێروانینەیـدا تارادەیـەک هاوشـێوەی ئەفلاتـون بـوو(Augustine, ١٩٤٨: ٥٢) و رەنگـە ئـەم تێگەیشـتنە ئەفلاتونییـە سـەبارەت بـە روح بـە هـۆی پەیوەندیـی و ئاشـنابوونی بێـت بـە نووسـینەکانی فەیلەسـوفە ئەفلاتونییـە نوێکان. ئـەم پێناسـەیە لـە سـاڵانی دواتـردا وازی لـێ هێـنرا و مـرۆڤ وەکـو جەوهەرێکـی ئەقڵانی پێناسـە کـرا کـە، لـە روح و جەسـتە پێکهاتـووە. روحـی مـرۆڤ بەسـەر تـەواوی ئـەو سرووشـت و چییەتییـە ماددیـەدا کـە، ژیانـی پێبەخشـیوە حوکـم ئـەکات.

پرسیارێـک کـە رەنگـە لێـرەدا بێتـە پێشـەوە ئەوەیـە کـە، روح بـە چ شـێوەیەک حوکمرانیـی جەسـتە ئـەکات؟. بەپێـی تیـۆری بـاو، ئۆگسـتین پێیوایـە شـوێنێک بـۆ کارکردنـی زەیـن یـان روح هەیـە و ئـەو شـوێنەش مێشـکە و ئەڵێـت: "لـە مێشـکدا سـێ بەشـی پشـتەوە و پێشـەوە هەیـەو روح لـە رێگـەی ئـەم سـێ بەشـەی مێشـکەوە کۆنترۆڵـی جەسـتە ئـەکات". دیـارە ئۆگسـتین بـە روونـی بـاس لـەوە ئـەکات روح و ئـەم سـێ بەشـەی مێشـک یەکێـک نیـن بەڵکـو، روح ئـەم بەشـانە وەکـو ئامـرازی کۆنترۆڵکردنـی جەسـتە بـەکار ئەهێنێـت. ئـەو پرسـیارەی دێتـە ئـاراوە ئەوەیـە، چـۆن روح کـە جەوهەرێکـی روحانـی و بـێ رەهەنـدە، دەتوانێـت لەسـەر ئـەم بەشـانەی مـاددی و خـاوەن رەهەنـدی مێشـک کاریگـەری هەبێـت؟ ئۆگسـتین بـۆ چارەسـەرکردنی ئـەم کێشـەیە هەبوونـی جۆرێـک لـە ماددەی نێوەنـدی کە، سروشـتێکی هاوشـێوەی نوور_روناکـی یـان هـەوای هەیـە، بـە گریمانـە ئەگرێـت. ئـەم جەوهـەرە وەکـو نێوەندێـک لـە نێـوان هەناسـە و مێشـکدا کارئـەکات و پێکـەوە گرێیـان ئـەدات(Augustine, ١٩٩١: ١٨). لـە وەڵامـی ئـەو نارەزایەتییانـەی کـە، لـە بەرانبـەر ئـەم تیـۆرەدا سـەریان هەڵـدا، "سـانت تۆمـاس" پاڵپشـتیی لـە ئۆگسـتین کـرد و رایگەیاند کە، بەشـە گـەورە و پیسـەکانی جەسـتە لەلایـەن بەشـە نەرمەکانـی جەسـتەوە ئەجوڵێـن و یەکـەم ئامـرازی ئـەم هێـزە بزوێنـەرە روحـە (موجتەهـدی، ١٣٧٥: ٢٣٢).بۆیـە روحـی مـرۆڤ بـە بەکارهێنانـی ئامرازەکانـی مێشـک و لـە رێگـەی نێوەندێکـەوە کـە، هاوشـێوەی روحـە لـە دوورەوە کۆنـترۆڵ و بەڕێوبەرایەتـی جەسـتە ئـەکات. ئەکرێـت ئـەم تێروانینانـەی خـوارەوە بـۆ ئـەوەی تـا ئێسـتا سـەبارەت بـە سروشـتی روحـی مـرۆڤ وتـراوە زیـاد بکرێـت:

یەکەم:

وێناکـردن و پێچواندنـی روح بـە خـودا لـە سـەردەمی ئۆگوسـتین دا بـاو بـووە بـەڵام، لـە روانگـەی ئـەودا بەهیـچ شـێوەیەک ئـەم وێناکردنـە دروسـت وئەقڵانـی نییـە. هەروەهـا لـە تێروانینـی ئـەودا بـە پێچەوانـەی بیرۆکـەی هەندێـک لە(مانـەوی و پریسـیلی و ئۆریجینیسـتەکان)٤، (عطیـو، محمـد، ٢٠٠٠، ٢٧٦)، روح بـە هیـچ شـێوەیەک بەشـێک نییـە لـە خـودا و ناکرێـت بـە هاوبەشـی زاتـی خودایـی ئەژمـار بکرێـت (اگوسـتین،٢٠١٢: ٤٧٨). چونکە، ئـەم بۆچوونـە سـەبارەت بـە روح لـە روانگـەی ئۆگسـتینەوە بەشـتێکی تـازە و کوفـر دائەنرێـت بـۆی پەسـەند ناکرێـت. هەروەهـا دەزانیـن کـە،

---

٤. ئەمانـە کۆمەڵێـک ئایـن و گروپـی مەزهەبـی بـون کـە ئۆگسـتین پێـش ئـەوەی بـاور بـە ئاینـی مەسـیحیەت بهێنـێ بـاوڕی بـە بۆچونەکانیـان هەبـووە بـەڵام، دوای باورهێنانـی بـە ئاینـی مەسـیحیەت کەوتـە رەتکردنـەوەی بۆچونەکانیـان و رەخنـە لـێ گرتنیان.

بە مانایەکی دیاریکراو، روح تێکچوون و هەڵوەشانەوە قبوڵ ئەکات بەڵام، خودا لە هەموو بوارێکەوە نەگۆر و ئەبەدیی و کامڵە. بۆیە روح ناتوانێت بگاتە ئەو ئاستە و بەشێک بێت لە خودا.

دووەم:

لە روانگەی ئۆگستینەوە روحی مرۆڤ بەشێک نییە لەروحێکی گشتیی، بەڵکو، تاقانە و تاکە. پێ ئەچێت ماوەیەک لەسەر ئەوەی کە، ئایا روحێکی گشتیی بۆ هەموو مرۆڤەکان هەیە یان هەر مرۆڤێک روحێکی تایبەت بە خۆی هەیە دوودڵ بووبێت. رەنگە ئەم بۆچونەی بە هۆی کاریگەریی ئەفلاتوونییە نوێکان بووبێت کە، دوای ئەوە زاڵ بوون بەسەر ژیانی فیکرییەکەیدا دوای چەند ساڵێک لە دەوروبەری ساڵی (٣٩٥ز)دا، گومانەکانی لەم رووەوە نەما چونکە، لەم قۆناغەدا نەک تەنیا وازی لە بیرۆکەی گشتیی بوونی روح هێنا، بەڵکو بە توندیی پێداگریی لەسەر تاکێتی بوونی روحی مرۆڤ ئەکرد.

سێیەم:

ئۆگستین بۆ ماوەی نزیک بە نۆ ساڵ، یەکێک بووە لە شوێنکەوتوانی سەرسەختی مانەویەت. دوای ئەوەی ئایینەکەی گۆری بۆ مەسیحیی، بەشێکی زۆری نووسینەکانی بۆ رەتکردنەوەی بنەماکانی ئەم ئایینە تەرخان کرد. لە هەموو شوێنکدا بە توندی بۆچوونی مانەویەکانی رەتکردەوە کە، پێیانوابوو مرۆڤ دوو روح و سرووشتی هەیە، یەکێکیان باشە و شتە باشەکان لێیەوە سەرچاوە ئەگرن، ئەوی تریان خراپە کە سەرچاوەی شتە خراپەکانە.

لە کۆتاییدا ئەکرێت بوترێت کە،وا دیارە ئۆگوستین تیۆری روحی ئەفلاتونی کە، لە کتێبی دیالۆگی(تیمایۆس) دا باس کراوە، لایەنی کەم لە ساڵی یەکەمی چالاکیی پیشەیی خۆیدا، بە تیۆرێکی گونجاو زانیبێت. دوایی هەرچەندە نەیتوانی بە شێوەیەکی ئەرێنی و تەواوەتی رەتی بکاتەوە بەڵام، رایگەیاند کە، ناتوانێت وەکو تیۆرێکی جێی برواو متمانە پشتی پێ ببەستێت(اگوستین، ١٣٩٢: ٤٤١). ئۆگستین، لە کتێبی ددانپێدانانەکانیدا (بەشی یەکەم، تەوەری پێنجەم) خوێنەرانی خۆی لە مەترسیی کەوتنە ناو داوی ئەم بیرۆکە ئاگادار کردۆتەوە. بەڵام، هەرچەندە گومانی هەیە لە رەتکردنەوەی تەواوەتی تیۆری جیهانی-روح، بەدڵنیاییەوە باس لەوە ئەکات کە، ئەگەر کەسێک ئەم تیۆرییە قبوڵ بکات، پێویستە وریا بێت ئەم جیهانی-روحە بەرانبەر بە خودا دانەنێت (اگوستین، ١٣٩٢، ١٧٥).

ئەنجام:

بەپێی ئەوەی تائێستا باسکرا، ئەگەینە ئەو ئەنجامەی کە، هەرچەندە ئۆگستین کتێبێکی سەربەخۆی بۆ بابەتی (روح) تەرخان نەکردووە بەڵام، باسەکانی لە وتار و پەیام و کتێبە جۆربەجۆرەکانیدا، لەم بوارەدا بە تەواوی باسکراون و ئەکرێت لە ریزی ئەو فەیلەسوفانە دابنرێت کە، باسیان لە روح و پەیوەندیی لەگەڵ جەستەکردووە. لە روانگەی ئەوەوە سەلماندنی هەبوونی روحی مرۆڤ کارێکی ئاستەم نییە و هەرکەسێک ئەتوانێت بە سەرنجدان و شۆربونەوە بۆ دەروونی خۆی بە ئاسانیی لە بوونی تێبگات، واتە میتۆدی خۆپشکنینی بۆ سەلماندنی روحی مرۆڤ بەکارهێناوە و پێشنیار ئەکات، ئەتوانین بڵێین بە گشتیی لە روانگەی ئەوەوە بوونی روحی مرۆڤ بابەتێکی ئاشکرا و قبووڵکراوە، بۆیە کاتێکی زیاتر بۆ ئەم بابەتە تەرخان ناکات و زیاتر لەسەر پێناسەی روح و تایبەتمەندییەکانی ئەکۆڵێتەوە و هەروا کە، باس کرا بە شێوەیەکی گشتیی دوو پێناسەی روح دەخاتە روو، بێگومان ناتوانین هیچیان وەکو پێناسەی کۆتایی وەربگیرێن چونکە، خۆی لە هیچ یەک لەم

پێناسانەدا ئاماژە بە مسۆگەربوونییان ناکات و بە لەبەرچاوگرتنی هەریەکێک لەمانە وەکو پێناسەیەکی کۆتایی ئەگەری هەیە تووشی سەرلێشێواوی ببین و هەروەها، ببێتە ب هۆی هەڵە تێگەیشتن لە فەلسەفەی روحی ئەو. کەوابوو ئێمە تەنیا بە هۆی بەناوبانگیی یەکێک لەو پێناسانە، وەکو پێوەری شیکاریی لەم بوارەدا بەکارمان هێنا. بەڵام ئەگەر بمانەوێ بەپێی هەر دوو پێناسەکە لەم بوارەدا بگەینە پوختەیەک، ئەبێ بڵێین لە روانگەی ئۆگستین مرۆڤ جەوهەرێکی ئەقڵانییە کە، خاوەنی جەستەیەکی فانی و دونیاییە، روح جەستە بەرێوەئەبات و وەکو ئامرازێک بەکاری ئەهێنێت لە خزمەتی خۆیدا هەروەک چۆن پیشەکارێک ئامرازەکانی بەکارئەهێنێت. هەرچەندە ئۆگستین ددان بەوەدا ئەنێت تێگەیشتن لەوەی چۆن ئەکرێت دوو بابەتی بنەرەتی و جەوهەری کۆبکرێنەوە و شتێکی گشتیی وجەوهەریی پێکبهێنن ئەستەمە. لەلایەکی ترەوە، پەیوەندی نێوان روح و جەستە وەک پەیوەندییەکی یەکلایەنە ودرێژ ئەناسێنێت. روح بەشێکی باڵاترە کاریگەری لەسەر جەستە ئەبێت و پێچەوانەکەی نییە.

الخلاصة:

من خلال دراستنا الموسومة بـ" الروح الانسانية وماهيتها برؤية القديس اوغسطين الفلسفية " حيث نجد ان فيلسوفنا القديس أوغسطين قد لجأ الى علم النفس وسبر أغوارها ومستخدما مناهجها لغرض الوصول الى ماهية الروح الانسانية ووجودها ومن ثم بناء أسس فلسفته ولاهوته وفقا لذلك الموقف، ولبيان ماهية الروح نرى ان فيلسوفنا قد وصف الروح باكثر من حالة وشكل من خلالمؤلفاته المتعددة، أذ يعتقد أن الروح الانسانية نوع من الجواهر الواعية المرتبطة بالعقل والمحركةللجسد، وهنا حاولنا ومن خلال دراستناومن وجهة نظر أوغسطينيةبيان ماهية الروح وطبيعتها. ، ولغرض الوصول إلى معرفة شاملة وكاملة عن مقصدنا كان علينا البحث والدراسة واجابة على اسئلة عدة تخص دراستنا منها : هل الروح موجود؟ وما هي طبيعة الروح او هذا الموجود؟ و ما هي خصائص الروح؟ ومن أجل الوصول إلى فهم تام لوجود الروح وطبيعتها وخصائصها، كان علينا المضي قدما للاجابة عن الاسئلة الانفة الذكر من خلال فلسفة القديس اوغسطين كمحاولة لبناء صورة واضحة لهذا الجوهر. وقد تبين لنا وبرؤية اوغسطينة ان اثبات وجود الروح ليس بالامر المحال بل ان الروح ووجودها امر ملزم وضرورة لايمكن تصور عدمها اطلاقا وان للروح مرتبة اعلى من الجسد من حيث ان الروح من جنس الجواهر، وان العلاقة بين الروح والجسد علاقة حتمية وملزمة لا يمكن الفصل بينهما، هذا وقد لجأنا في دراستنا هذه الى المنهج التحليلي في دراسة وتحليل النصوص الفلسفية الاوغسطينية وكذلك المنهج المقارن ان وجدنا ذلك ممكنا وضرورة لتقريب الصورة حول الاشكالية الفلسفية.

الكلمات الافتتاحية: القديس أوغسطين ، الروح ، الثنائية ، ملكات الروح ، الجسد، الرب، النفس.

Abstract:

St. Augustine used the method of psychology to discuss the existence of the soul. He has presented several definitions in his writings to explain what the soul is. One of his most important definitions is: «The human soul is some kind of gifted essence in the mind, ruling over the body". In this study, based on this definition and using its analysis, we want to explain what the soul is from Augustine›s point of view. In Augustine›s view, to reach a holistic and comprehensive knowledge of anything we must answer these three questions. ١. Does that exist? ٢. What is the nature of that? ٣. What are its characteristics? Therefore, here we will try to answer these three questions to achieve a comprehensive understanding of the existence and essence of the soul.

Both comparative and analytical methods have been used in this study. The most important conclusion of this paper is that proving the existence of the soul is not difficult according to Augustine The soul always has a higher rank and rules the body.

.Keywords: Sant Augustine, soul, dualism, abilities of the soul, body, God, self

لیستی سەرچاوەکان:

١- آگوستین(١٣٨٢): اعترافات آگوستین قدیس، مترجم افسانه نجاتی، انتشارات پیامامروز، تهران.

٢- آگوستین(١٣٩٢): شهر خدا، ترجمه حسین توفیقی، انتشارات دانشگاه ادیان ومذاهب، قم.

٣- پورسینا، زهرا(١٣٨٥): تأثیر گناه بر معرفت با تکیه بر آراي آگوستین قدیس، انتشاراتپژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم.

٤- چارلز کاپلستون، فردریک(١٣٨٧): تاریخ فلسفه، جلد دوم از آوگوستینوس تاسکوتوس، ترجمه ابراهیم دادجو، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران.

٥- مجتهدي، کریم(١٣٧٥): فلسفه در قرون وسطی، اتشارات امیرکبیر، تهران.

٦- ژیلسون، اتین(١٣٧٩):روح فلسفه در قرون وسطی، مترجم علیمراد داودي، شرکتانشارات علمی و فرهنگی، تهران.

٧- یاسپرس، کارل(١٣٦٣): آگوستین، ترجمه محمدحسین لطفی تبریزي، انتشاراتخوارزمی، تهران.

٨-راتلج،(١٣٩٢):تاریخ فلسفه راتلج، ت.علی معضمی، ج٢، چ١، چاپ دالاهو، تهران.

٩-دیکارت، رینێ، (٢٠١٦): سێ تێکستی فەلسەفە، و: د.حەمید عزیز، چ١، کتێبخانەی فێربون، هەولێر.

١٠-زیعور، د.علی،(١٩٨٣): اوغسطینوس، ط١، دار اقرا، بیروت.

١١- کرم، یوسف،(٢٠١٤): تاریخ الفلسفة الاوروبیة فی العصر الوسیط، مؤسسة هنداوی للتعلیم والثقافة.

١٢-محمد،ماهر عبدالقادر و عطیو(٢٠٠٠)، عربی عباس، دراسات فی الفلسفه العصور الوسطی: دار المعرفیه الجامعیه، مصر.

١٣- Augustine, saint(١٩٨٢), Eighty-three Different Questions (The Fathers of the Church, Volume ٧٠),

.translated by David L Mosher, the Catholic University of America Press, Washington D.C

Literal Interpretation of Genesis: An Unfinished Book, in the Fathers Of ,(١٩٩١) Augustine, saint -١٤
.translated by Roland. J. Taske, S. J. Marquette University, Washington, D.D ,٨٤.Church, v

On Free Choice of the Will, translated by Williams Hackett, Publishing ,(١٩٩٩) Augustine, saint -١٥
.Company, Indianapolis, Cambridge, Seventh Print in

On the Morals of the Catholic church translated by, R. Stothert, in Basic ,(١٩٨٤) Augustine, saint -١٦
.Random house, Publishers, New York ١ .Writings of Sain Augustine, ed. By Whitney J. Oates, v

The magnitude of the Soul, translated by Robert P Russell, O.S.A., in ,(١٩٧٤) Augustine, saint -١٧
.new York ,٤ .Writings of saint Augustine, v

The Trinity, in the Fathers of the church, v, translated by Stephen Mckenna, ,(١٩٦٣) Augustine, saint-١٨
.D.C ,١٧ University of America, Washington ,C.S.S.R., the Catholic٤٥

.A Critical History of Philosophical Theories, The Gorham press, Boston .(١٩١٣)Schuyler, Aaron-١٩